

ISSN 2232-2019

SLOVENIJA

vslovenije

Sezona 2023/24

Uprizoritev 4

Slovenija šteje

- 2 Kazalo
Zasedba
- 3 *Kje med različnimi stališči zeva razpoka*
Pogovor soustvarjalk_cev predstave *Slovenija šteje*
- 4 *Slovenija šteje*
- 5 Deja Crnović
Kaj šteje in kaj šteti

Režija: Sebastian Nübling in Jackie Poloni

Igrajo:
Lina Akif
Lea Aymard k. g.
Primož Bezjak
Nataša Keser
Janja Majzelj
Robert Prebil
Vito Weis

Dramaturgija: Goran Injac
Asistentka dramaturgije: Deja Crnović
Glasba in oblikovanje zvoka: Jackie Poloni
Scenografija: Urša Vidic
Asistentka scenografije: Maruša Mali
Kostumografija: Slavica Janošević
Oblikovanje svetlobe: Matjaž Brišar
Asistentka na praksi: Ana Polegek
Vodja predstave: Urša Červ

Lučna mojster in mojstrica: Matjaž Brišar, Kristina Kokalj
Tonska mojstra: Šven Horvat, Marijan Sajovic
Video tehnik: Dušan Ojdanič
Gardoberki: Slavica Janošević, Andreja Kovač
Maskerka in frizerka: Nathalie Horvat
Rekviziterja: Demijan Pintarič, Dare Kragelj
Odrski mojster: Boris Prevec
Odrska ekipa: Tadej Čaušević, Nemanja Đurđević, Mitja Strašek, Jaka Žilavec
Mizar: Boštjan Kim
Izdelava scenografije: delavnice Slovenskega mladinskega gledališča
Ekonom: Ivan Šikora
Čistilka: Zdenka Žigman

Premiera: 6. 4. 2024, zgornja dvorana
Slovenskega mladinskega gledališča

Kje med različnimi stališči zeva razpoka

Pogovor soustvarjalkev predstave Slovenija šteje

O procesu dela pri predstavi *Slovenija šteje* sta se na osnovi uredniških vprašanj, ki jih je pripravila Urška Brodar, s Sebastianom Nüblingom in Jackie Poloni pogovarjala dramaturg predstave Goran Injac in njegova asistentka Deja Crnović. Pogovor je bil posnet v angleščini, prevedla ga je Tina Malič.

DEJA: Sebastian, glede na to, da prvič delaš v slovenskem gledališču, v Mladinskem, kako bi svoje gledališke prakse predstavil našemu občinstvu, ki morda ne pozna tvojega minulega dela?

GORAN: Kako bi se opisal kot umetnika? Kdo si?

SEBASTIAN: Umetnik ... Kaj pa vem ... Če sem iskren, tega izraza ne uporabljam. Vedno sem bil malo sumničav do drže, češ »umetnik sem«. Saj niti ne vem natanko, kaj to pomeni. Lahko pomeni vse in nič. Če bi me kdo vprašal, kaj počnem, ne bi rekel, da sem umetnik. Rekel bi, da sem gledališki režiser.

Vprašanje se je nanašalo še na metodo mojega dela, kajne? Na neki način se bom predstavil, oziroma se bova oba_e predstavila_i, s pomočjo končnega izdelka – predstave, ki jo boste videli_i.

Prave metode pravzaprav nimam. Veliko iščem, in če iščeš, z nekaj sreče tudi najdeš. Na študijski proces vpliva veliko dejavnikov, na primer glasba – glede na to, da ta projekt delava skupaj z Jackie_jem -, ki je enako pomembna kot kaj, za kar prosim izvajalke_ce, naj naredijo, oziroma stvari, ki jih naredijo same_i od sebe, o katerih govorijo, jih omenjajo ... Vse to je del procesa. V glavnem gre za to, da ostaneš odprt za to, kar ljudje govorijo, za njihovo razmišljanje, in si pušiš, da te navdihne.

Vse skupaj je kot nekakšno jadranje v neznanu: tu in tam se pretvarjaš, da si kapitan, in skušaš ladjo obrniti v določeno smer. Dostikrat ne uspe, ampak tudi to je del procesa. Tako da te nekam zanese, ti pa vseskozi preverjaš, ali je ta nenačrtovana smer zanimiva ali pa kaže, da smo popolnoma zašle_i. Tako bi opisal proces svojega dela.

GORAN: Hotel sem te pravzaprav povprašati o tvoji gledališki izkušnji, saj si delal tudi uprizoritve, ki temeljijo na besedilih. Zanima me torej tvoja izkušnja zdaj, v okviru tega snovalnega projekta, ko delamo kolektivno.

SEBASTIAN: V gledališču sem že več kot dvajset let, v glavnem v gledališčih nemškega govornega območja. Zadnjih deset, petnajst let sem postavjal zlasti nove drame, kar pomeni veliko delovnih odnosov s piskami_ci. Občasno se lotim tudi avtorskih projektov, vendar je to le ena od smeri, ki me zanimajo. Jackie pa po drugi strani prihaja od drugod.

JACKIE: Tako je. Zdaj sem glasbenik_ca, bil_a pa sem likovni_a umetnik_ca in študiral_a sem kritično teorijo, zdaj pa sem eksperimentalni_a glasbenik_ca in DJ. Na underground dekonstruirani klubski sceni zdaj delujem že kakih devet let. Mislim, da me pri glasbi najbolj zanima ravnovesje med ustvarjanjem gradiva povsem na novo, »iz nič«, ter semplanjem/editiranjem, kolažiranjem in preurejanjem. To je proces, ki se pogosto ne začne z natančno predstavo, ampak nanj vplivajo različni njegovi deli – in vse to po svoje drži tudi za delo s Sebastianom. Pri njem imam občutek, da odpira prostor za nekaj, kar se od zunaj morda zdi kot kaos, lahko pa bi to opisali tudi kot vznik nečesa, kar določenim poantam nato omogoči, da zazvenijo, da druga drugo poudarijo, in tu vidim podobnost s tem, kako sam_a ustvarjam glasbo.

DEJA: Si kdaj s kom sodeloval_a na bolj klasičen način, v smislu, da je šlo za dramsko besedilo, ki je potrebovalo glasbo?

JACKIE: Mhm.

DEJA: In kako se je to razlikovalo od tokratnega projekta, ko ustvarjaš »iz nič«, kot si rekel_la?

JACKIE: Navzočnost besedila vpliva na to, kako ti projekti delujejo, in posledično tudi na to, kakšno vlogo igra glasba znotraj njih. Rekla_el bi, da vzdruže in naravo določa že besedilo, glasba pa nato dela za to ali proti temu, to podpira – v vsakem primeru je deloma podpora besedilu.

SEBASTIAN: Pri delu z besedilom gre bolj za to, da imaš neko osrednjo točko, h kateri se lahko vedno vrneš. Tako lahko v trenutku, ko okoli tebe ni ničesar, stopiš nazaj, si rečeš, *no, kaj imamo tukaj*, in nadaljuješ od tam. In pri delu z besedilom je zanimivo še to: začneš z listi, na katerih je nekaj črnila, po šestih, sedmih tednih vaj pa nastane nekakšen pop-up, nekaj tridimenzionalnega z veliko glasovi, prava polifonija.

Rekel bi, da me zelo zanima, kaj počnejo telesa oziroma kaj besedilo počne s telesom, kakšno gibanje povzroča. Dostikrat samo sedim tam in opazujem, včasih sploh ne poslušam natančno, kaj igralke_ci govorijo, tako da potem pozneje pridejo in rečejo, spremenile_i smo tekst, jaz pa si mislim, o, okej, že mogoče.

Na ravni ustvarjalnega procesa pa se trudim, da bi vsaj vzpostavil sodelovalno vzdruže, kar je nekoliko čudno, saj imamo na vajah vedno opraviti

s položaji moči. Režiser_ka, na primer, lahko koga zasede v vlogo ali pa ne, in to je položaj z veliko moči. Najprej se moraš tega zavedati in potem ljudem vliti vsaj občutek varnosti in zavedanja, tako da lahko z drugimi delijo svoj material in razmisleke. Vsekakor skušam z vsemi vpletenimi v produkcijo delovati na isti ravni, tako da imajo vse_i možnost spregovoriti. Med samim pogovorom torej ni hierarhije, ampak na določeni točki moram – ali, v tem primeru, morava, tudi to je najino delo – sprejeti določene odločitve. Včasih deluje, včasih pa sploh ne.

DEJA: S kakšnimi temami pa si začel?

SEBASTIAN: Že enajst let delam v Gledališču Maksima Gorkega v Berlinu, ki se opredeljuje kot postmigrantsko gledališče, kar pomeni, da je bila celotna hiša (tudi v odnosih z javnostmi, med dramaturgi_njami, pri zaposlenih v pisarnah) izredno raznolika. Imela je enega najbolj raznolikih ansamblov na vsem nemškem govornem območju, še vedno ga ima. Ideja o postmigrantskem gledališču izhaja iz tega, da je Berlin zelo raznoliko mesto, večina nemško govorečih gledališč pa je imela pred desetimi leti zgolj bele in nemške ansamble. Torej je obstajala vrzel, zastopanost ni bila ustrezna. Tako da je bilo delo v Gorkem močno povezano z zastopanostjo, s tem, kdo o čem govori in, kar je pomembno, s kom.

Drugo področje, na katero sem se osredotočal, pa je bilo soočanje z reproduciranjem stereotipov in iskanje načinov, kako podpreti navzočnost ljudi na odru, ne da bi ob tem okrnjeno in osiromašeno predstavili njihovo poreklo in družbene okoliščine. To je bilo poglobljeno. Manj je šlo za formo, veliko bolj za zgodbo. Poleg tega nove zgodbe pomenijo tudi nove piske_ce, ljudi, ki niso bili povezani z nemškimi pisateljskimi krogi, saj so bili ti za nebelke_ce zaprti. Za dostopnost gre, in Gorki je dostop omogočil številnim, ki ga prej niso imele_i.

Če že govorimo o dostopnosti – pred nekaj leti je televizijska in filmska industrija dojela, da obstaja tržišče za zgodbe, katerih osrednje_i protagonistke_i so temnopolte_i, in za njihove narative. Začele_i so pisati in producirati takšne zgodbe, za katere so potlej potrebovale_i temnopolte igralke_ce. Zato so tudi dramske šole odprle vrata širšim skupinam prebivalstva kot prej. Dobro je, da se je to zgodilo, vendar se je zgodilo iz napačnih razlogov. Do spremembe je prišlo zaradi dobička in ne zaradi resničnega protirasističnega občutja. Po drugi strani pa se je zaradi navzočnosti teh temnopolnih pisk_cev, igralk_cev, producentk_tov, režiserk_jev spremenilo celotno tržišče. Zaradi tega je slika zapletena in se še vedno razvija.

GORAN: Zdaj pa še nekaj besed o tokratni uprizoritvi *Slovenija šteje*.

SEBASTIAN: Vse je v naslovu! *Slovenija šteje*. Na vajah pa smo na koncu postavile_i vprašaj – ali res? In če šteje – kaj bi rekla in zakaj bi to rekla? To je v glavnem to, s čimer se ukvarjamo. Kakšen bo rezultat, pa bomo šele videli_i. Iskale_i smo na veliko ravneh in v veliko smereh. Kakšna je družba zares? Kdo živi tukaj? In to ob zavedanju, da je tudi tu, tako kot drugod, precejšnja razlika med podeželjem in večjimi mesti ...

JACKIE: Potem pa je tu še ta vidik, da sva iz tujine in ne poznavata tukajšnjega konteksta, tukajšnjega življenja, pa pripravljava uprizoritev, ki bo, ja, govorila o Sloveniji. To je pomenilo, jo je bilo treba najprej spoznati. Pogovarjali_a sva se z ljudmi, ki živijo in delajo v državi, z ljudmi iz ekipe, potegnili_a določene rdeče niti, ki naju zanimajo, na primer, kako se vzpostavi država (in v primeru Slovenije je bilo to šele razmeroma nedavno), s pomočjo kakšnih samomitologizacij, s pomočjo kakšnih materialnih dejanj, in kako se ta stvarnost vpisuje v telesa ljudi, da postane stvarnost. Po eni strani je bilo veliko iskanja, vendar je med njim in delom, ki ga opravljava zdaj, razlika. Raziskovanje nama je pomagalo, da sva ugotovili_a, kaj vprašati, kam podrezati, delo samo pa se vrača k telesu in osebi, ki skuša nekaj izraziti. In k temu, da iz nje potegneva utelesitev in kritiko tega kraja, ali pa to, kje so ozka grla, razhajanja, kje prihaja do trenj oziroma kje vlada popoln mir ali kje med različnimi stališči zeva razpoka ali prelom ali kaj podobnega.

GORAN: Zelo zanimivo. Hvala.

Slovenija šteje

2.123.103

število prebivalk in prebivalcev v Sloveniji

1.529,86 EUR

povprečna neto mesečna plača v Sloveniji

700 EUR

ocenjena povprečna najemnina za garsonjero ali enosobno stanovanje v Ljubljani, brez stroškov

7261

število vseh vloženih prošenj za mednarodno zaščito (prve in vse ponovne) v Sloveniji leta 2023

129

število priznanih statusov mednarodne zaščite (tako status begunke_ca kot status subsidiarne zaščite) v Sloveniji leta 2023

32 milijonov

število prodanih plošč Slavka Avsenika

496 kg

povprečna količina komunalnih odpadkov na prebivalko_ca leta 2022

26 %

delež gospodinjstev, katerih člani_ce so izjavili_e, da po njihovem mnenju s svojimi dohodki preživijo »lahko« ali »zelo lahko«

48 %

delež prebivalk in prebivalcev Slovenije, starih 15 let ali več, ki so v 3. četrtletju leta 2023 odšle_i na vsaj eno daljše zasebno potovanje (z vsaj štirimi prenočitvami)

46.298

število oseb z imenom Marija v Sloveniji leta 2023

23.021

število oseb imenom Ana v Sloveniji leta 2023

19.793

število oseb z imenom Franc v Sloveniji leta 2023

18.513

število oseb z imenom Janez v Sloveniji leta 2023

7,7

povprečna ocena oseb, starih 16 ali več let, ki so leta 2023 na lestvici od 0 (povsem nezadovoljna_en) do 10 (zelo zadovoljna_en) ocenile, kako so v celoti zadovoljne s svojim življenjem

35.000

število ljudi na najbolj obiskanem koncertu v Sloveniji (Kelly Family, 1997)

1

število prebivalk_cev v najmanj poseljenih naseljih v Sloveniji leta 2023

Viri: Statistični urad Slovenije, Wikipedia, Ministrstvo za notranje zadeve
Pripravili: Ana Polegek in Deja Crnović

Deja Crnović

Kaj šteje in kaj šteti

SEDEM LJUDI SE ZNAJDE SREDI ČRNEGA, A ZELO ČISTEGA PROSTORA IN SE SPRAŠUJE, KAJ JE SLOVENIJA.

Slovenija je lahko potica, kurent, klobasa, Triglav, Blejski otok, Avseniki, kremšnita in *Kdor ne skače, ni Slovinc, hej hej hej*. Lahko je gasilska veselica in Tanja Žagar ali pa administrativna nočna mora, gospa, ki na protestu proti migrantkam_om udriha s slovensko zastavo, harmonikar na Tromostovju, ki žali tujke_ce, Harvardi, robokopi in helikopter, ki preletava protest v podporo migrantkam_om. Slovenija je lahko Laibach, Videosex, *Magna purga*, Diareja, KSEVT, Žižek, Dolar in Zupančič. Križaj, Svet, Bukovec, Čop, Dončić, Kopitar. Melania Trump, Iza Login in Ivo Boscarol. Lahko je vsak_a drugi_a samozaposleni_a, ki ima plačo nižjo od tisoč evrov bruto in ki pri zadnjem sodelovanju z javno institucijo ni bil_a plačan_a ali pa je bil_a plačan_a zelo slabo. Lahko je vsaka druga Slovenka, ki je do svojega 15. leta v zasebnosti svojega doma doživela eno od oblik nasilja. Lahko je evropsko prvenstvo v košarki, nogometu, odbojki. Lahko je druga Švica.

KDO ŽIVI V SLOVENIJI?

Mogoče bi lahko, kot namiguje naslov predstave, začele_i s številkami.

Slovenija je 1. oktobra 2023 imela 2.123.103 prebivalc in prebivalcev, od tega jih je bilo 1.923.200 državljanov in državljanek Republike Slovenije, 199.903 pa tujih državljanov in državljanek. Slednji so bili v število vključeni le, če so imeli namen v Sloveniji prebivati eno leto ali več, torej če jim je uspelo pridobiti začasno ali stalno dovoljenje za bivanje. Že pogled na najbolj osnovno štetje namiguje, da se hudič skriva v podrobnostih, saj število prebivalc in prebivalcev ne odseva dejanske prisotnosti ljudi na nekem ozemlju, temveč le navzočnost tistih, ki jim je bivanje uspelo administrativno urediti in ob tem izraziti namero, da bodo tukaj več kot eno leto. Da je administrativno urejen status v Sloveniji predpogoj za dostojno življenje, vemo že od izbrisa, od katerega je nedavno minilo 32 let. Oktobra lani tako 9,4 odstotka prebivalstva v Sloveniji ni imelo slovenskega državljanstva, med njimi pa je bila več kot tretjina državljanov Bosne in Hercegovine. Delež žensk v Sloveniji se po podatkih statističnega urada počasi zmanjšuje, predvsem zaradi velikega deleža moških med priseljenim aktivnim prebivalstvom.

Slovenija od zadnjega popisa prebivalstva leta 2002 ne beleži več podatkov o etničnem ali verskem poreklu svojih prebivalc in prebivalcev, ker gre za občutljiv osebni podatek. Leta 2002, ko je potekal zadnji terenski popis prebivalstva, se je v Sloveniji za Madžare opredelilo 6243 oseb, 2258 za Italijane, 3246 za Rome. Glede današnjega stanja imamo zgolj ocene: pripadnikov in pripadnic romske skupnosti naj bi bilo danes tako med 7 in 12 tisoč, morda celo 15 tisoč.

Na popisu leta 1991 je bilo med 1.965.986 prebivalci in prebivalkami Slovenije 238.968 ali 12,2 odstotka ljudi neslovenskega porekla, poleg njih pa še 40.987 oseb na začasnem delu v Sloveniji in 74.432 begunk_cev, obojih z območja bivše Jugoslavije. Današnje_i begunke_ci v Slovenijo

ne prihajajo več iz nekdanje skupne države, temveč iz drugih, nekoliko bolj oddaljenih vojnih žarišč. Med njimi je bilo leta 2022 največ Ukrajink in Ukrajincev – 6100 jih je po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije iz leta 2023 v Sloveniji ostalo. Leta 2016 se je v Sloveniji začelo povečevati število prošelj za mednarodno zaščito, ki od takrat narašča. Leta 2023 je za mednarodno zaščito zaprosilo 7261 ljudi. Le 129 so prošnjo odobrili, 4096 prošelj pa je bilo po 51. členu Zakona o mednarodni zaščiti zavrženih kot nedopustnih, kar je pomenilo, da je za obravnavo prošnje odgovorna druga država ali pa da država, iz katere prosilka_ec prihaja, »šteje za varno tretjo državo«.

Kaj nam ti podatki povedo? Ne prav veliko oziroma odvisno od tega, kaj si želimo slišati. V Sloveniji je delež tujih državljan_ov v primerjavi s slovenskimi nekje v evropski sredini. Leta 2022, ko je bil še 8,18-odstoten, je bil bistveno višji od hrvaškega (0,93 odstotka tujih državljan_ov), a bistveno nižji od luksemburškega (47,1 odstotka tujih državljan_ov). Je pa leta 2021 Državni zbor Republike Slovenije sprejel spremembe Zakona o tujcih in Zakona o mednarodni zaščiti. Iz tega podatka bi lahko sklepale_i, da ima Slovenija »problem s tujci« oziroma da so se razmere na tem področju zaostrele. Kot so v poročilu *Vpliv sprememb zakona o tujcih in zakona o mednarodni zaščiti na bivanjske razmere tujih državljanov* zapisali_e avtorji in avtorice Delovne skupine za azil in Delavske svetovalnice, je sprememba zakona spodbudila teza, da tujke_ci v Sloveniji uživajo preveč pravic na račun državljan_ov ali da predstavljajo grožnjo nacionalnemu redu. »Ta predpostavka večinoma ni bila podkrepjena z dejanskimi podatki, kar kaže na ideološko naravnano procesa.« Tudi sicer podatki ne potrjujejo »govoric«, da prosilke_ci za azil v Sloveniji uživajo kakšne pretirane ugodnosti. V času, ko njihovo prošnjo obravnavajo, namreč prejemo 18 evrov na mesec in tri dnevne obroke. Ali kot so zapisale_i v poročilu, »v nobeni izmed kategorij ni zaznati resnih anomalij – velika večina tujcev v Sloveniji je vključenih v trg dela in/ali izobraževalni sistem, predstavljajo neproporcionalno velik delež delovno aktivnih prebivalcev in nizko stopnjo kriminalitete, za bivanje v Sloveniji pa morajo izpolnjevati pogoj zadostnih sredstev. Tako si velja postaviti vprašanje, kaj dejansko je 'problem tujcev', ki naj bi ga zakonske spremembe reševale.« Očitno je to jezik, ki ga govori dvomilijonska peščica ljudi sredi Evrope in ki pri osnovnem sporazumevanju dela preglavice celo najbolj *domoljubnim* političarkam_om, saj je z novim zakonom postal pogoj za pridobivanje dovoljenja za bivanje. Za begunke_ce je novi zakon uvedel pogoj »integracijske pogodbe«, ki socialne pravice veže na tečaj jezika, za tuje delavke_ce pa je zakon uvedel pogoj znanja slovenskega jezika, in sicer na stopnji A1 za podaljšanje začasnega dovoljenja za bivanje za združitev družine in na stopnji A2 za dovoljenje za stalno prebivanje. Da je ena od največjih težav v Sloveniji, in to za vse, ne le za tujke_ce, slaba dostopnost stanovanj, pisk_cev zakona ni skrbelo.

Bolj kot to, kdo živi v Sloveniji, je tako morda na mestu vprašanje, kdo lahko živi v Sloveniji. Na prvem mestu so seveda tiste_i, ki so se v njej rodile_i in imajo vsaj enega od staršev s slovenskim državljanstvom, takoj za njimi pa tiste_i, ki imajo železne živce za urejanje dokumentov in posluš za slovenski jezik.

ZGODOVINA STATISTIKE JE ZGODOVINA NEVIDNOSTI

Dejstvo, da smo ob vseh nanizanih uradnih statističnih podatkih bolj malo izvedele_i o Sloveniji sami, seveda ni naključje. Uradna statistika meri tisto, kar potrebuje država, državo pa seveda najbolj zanimajo davki (in smrt). Slavniki rek, ki ga večinoma pripisujejo Marku Twainu, statističnim podatkom zagotovo ne prizanaša, saj naj bi se po njem laži delile na »laži, preklete laži in statistiko«. A če smo malce pikolovske_i, ne gre toliko za laži kot za umanjkanje resnice. Statistika pač meri določene stvari, ni pa nujno, da ji vedno uspe zaobjeti realno stanje, in – kot rade_i pripomnijo zagovornike_i kvalitativnih študij – če se nekaj ne pokaže v podatkih, še ne pomeni, da ne obstaja ali pa da se tega ne da (vsaj delno ali posredno) izmeriti.

Vseeno se pri statistiki, tako kot pri vsakem družbenem pojavu, velja vprašati, kakšen je njen namen. Najzgodnejša matematična uporaba statistike se je v Angliji razvila kot neposreden stranski proizvod zavarovalništva: tabele smrtnosti (Woolf 1989), ki so v rabi še danes, napovedujejo verjetnost, da bo oseba pri določeni starosti umrla, na podlagi tega pa določijo tudi njeno zavarovalno premijo. Švedske statistike pismenosti so bile posledica prizadevanj Luteranske cerkve, da bi lahko vse_i brale_i *Sveto pismo*. Uvedba popisa prebivalstva v ZDA leta 1790

je bila, sicer posredna, posledica ustavne odločitve, da mora sestava kongresa odražati sestavo prebivalstva. Popisu so pozneje dodajali različne kategorije, od poklica do vprašanj o boleznih, duševnem zdravju in materialnem stanju, vse v povezavi s krajem prebivališča, raso in spolom. Vsako novo vprašanje je bilo dodano v skladu s predvidevanji o tem, kako deluje družba, zbiranje statističnih podatkov pa je praviloma sledilo predhodno postavljenim hipotezam o družbenih mehanizmi. Pri statističnih podatkih so tako včasih bolj kot same številke zanimive kategorije oziroma vprašanja, saj o družbi pogosto povedo več kot pa sami odgovori. V ZDA so med obema vojnama na primer za nekaj časa prepovedale priseljevanje ljudi določenih narodnosti, med drugim Srbkinj_ov, ker so z evgeniko navdahnjene statistike tem narodnostim namerile največjo nagnjenost h kriminaliteti.

Danes je zbiranje določenih podatkov prepovedano ali pa vsaj nespodobno. Pri nas je to zbiranje podatkov o verski in narodni/etnični pripadnosti, glede katere se po določilih 41. člena Ustave RS nihče ni dolžan opredeliti. Ko je Slovenija leta 2011 prešla na registrsko popisovanje prebivalstva, so ti podatki iz uradnih statistik izginili. »Tujost« je tako v Sloveniji treba posebej registrirati, oziroma še bolje, skriti s pridobitvijo slovenskega državljanstva ali pa izbrisati z nepriznavanjem statusa mednarodne zaščite. Lahko bi rekli, da se problem tujk_cev v Sloveniji skriva predvsem v zadnji možnosti: da se nečejo izbrisati sami.

Če nimaš dokumenta, povsod po svetu pomeni, da si za statistiko neviden. Po podatkih Svetovne banke je bilo leta 2018 približno 987 milijonov ljudi na svetu brez uradnega osebnega dokumenta. Kot ugotavljata Vono de Vilhena in Loi, se pri mednarodnih (izrednih) selitvah dogaja podobno, in sicer da ni podatkov o tem, koliko ljudi je moralo zapustiti svojo državo, ocene pa so nezanesljive. Razlogov za to je več, od pomanjkanja politične volje, do posameznih zakonodaj, kakršna je tista v Nemčiji, ki državi onemogoča zbiranje podatkov o osebah, ki nimajo urejenega statusa za bivanje. Ker gre pogosto za ljudi, ki so državo zapustili zaradi nevarnosti, je eden od razlogov tudi ta, da niso ravno pripravljeni komunicirati z uradnimi institucijami. Leta 2008 je bilo po podatkih raziskovalnega projekta o iregularnih migracijah CLANDESTINO v Evropski uniji med 1,8 in 3,8 milijona ljudi brez urejenih dokumentov, vendar so v to oceno vključeni tudi tisti, ki so jim potekla začasna (študentska, turistična, delovna) dovoljenja za bivanje, kar pomeni, da je dejansko število begunk_cev/izrednih migrantk_ov spet stvar ocen oziroma nevidnosti. Podobno so po podatkih istega članka v Nemčiji ugotovile_i, da je bilo leta 2018 med ljudmi z neurejenimi dokumenti 70 odstotkov moških. Ali to odraža dejansko stanje ali pa so ženske za statistiko (in državo) nevidne, ker si pogosto najdejo delo v skrbstvenih poklicih ali v zasebnih domovih? Sodeč po ugotovitvah Caroline Criado Perez, avtorice knjige *Nevidne: Kako vrzeli v podatkih in raziskavah oblikujejo svet po moški meri* (2022), bo najbrž veljalo slednje.

GOVORICE IN ŠKANDALI KOT TEMELJ GRAJENJA SKUPNOSTI

Nad številkami smo tako, vsaj začasno, obupale_i.

Morda poskusimo z druge strani in si zastavimo vprašanje, kako se skupnost, kakršna je Slovenija, konstituira navznoter. Kako postane skupina, ki se razlikuje od drugih in ki si deli skupne vrednote in cilje. Po mnenju antropologa Maxa Gluckmana je odgovor jassen: z govoricami in škandali. Čeprav gre za v družbi eno najmanj cenjenih zvrsti informacij, so govorice in škandali ključni za vzdrževanje moralnega reda, za grajenje skupnosti in za vzpostavljanje tega, kar nekatere_i imenujejo kolektivna zavest. Nicholas Emler je v eni od raziskav (1994) ugotovil, da je približno 70 odstotkov časa, ki ga ljudje porabimo za govorjenje, namenjenega govoricam. Slovenski jezik ima še to značilnost, kot v svojem gledališkem eseju *O govoricah* (Nova pošta), ugotavlja Mladen Dolar, da v besedi »govorica« sovpadata jezik in obrekovanje oziroma da »ni govorice brez govoric, a nikjer bolj kot v slovenščini«, saj se druge etimologije v glavnem opirajo na hrup ali vpitje, glas ali klicanje. Dunbar gre v članku iz leta 1996 celo tako daleč, da trdi, da se je jezik razvil zato, da ljudem omogoča posredovanje govoric.

Govorice po eni strani pomenijo izmenjavo pomembnih informacij, ki pa jim pogosta manjka kakšen ključen podatek, na primer, kdo je njihov_a avtor_ica. Kljub temu da so notorično nezanesljive, nam govorice pogosto več kot o objektu povedo o subjektu, torej o tistem, ki govorice posreduje.

Razkrijejo nam, kaj sporočevalec ali sporočevalka ocenjuje kot pomembno, kot moralno sporno, kot zanimivo. Govorice so tudi način, da nekaj, kar nas moti na nas samih, prenesemo na drugo_ega in si jo oz. ga privoščimo z govoricami, ki nato akumulirajo v stereotipe. Oseba, ki ne zna uživati v prostem času, bo zaničevala tisto_ega, ki to zna, in jo oz. ga pri tem zmerjala z lenobo. Oseba, ki se čuti prikrajšano v spolnem življenju, bo zaničevala tiste, za katere meni, da so deležne_i preveč pozornosti, in jih zmerjala s kurbo, in tako naprej.

Govorice in škandali imajo pomembno vlogo pri izoblikovanju pravil in moralnih vrednot skupnosti, s širjenjem jo pomagajo vzdrževati. S kritiko moralnosti posamezne_ga članice_a družbe se utrjuje moralna superiornost tiste_ga, ki kritiko izreka, a kot ugotavlja Gluckman, so negativne govorice privilegij tistih, ki so že znotraj skupine. Tiste_i, ki so zunaj, tega privilegija nimajo. Ali če ponazorimo: kritiziranje Slovenije in slovenstva je dobrodošlo in toplo sprejeto, kadar prihaja s strani »pravega« člana ali članice te skupnosti. Čim kritika prihaja od nekoga, ki ni povsem »insajder«, je ta dojeta kot vulgarna, neprimerna, pogosto pospremljena s pozivom, naj se ta oseba vrne tja, od koder je prišla, če ji tukaj kaj ni všeč. Ampak to ni lastnost Slovenk in Slovencev, temveč, po Gluckmanu, vseh skupnosti, ki na ta način gradijo notranjo povezanost in zunanje razlikovanje od drugih. Po Gluckmanu je tako najpomembnejši del prizadevanja za pridobitev članstva v neki skupini prav učenje o njenih škandalih. Če bi na tem mestu hotela povzeti najpogostejše govorice ali najodmevnejše škatole v zgodovini Slovenije, bi s tem precej več kot o Sloveniji povedala o sami sebi. Ker pa si Slovenci in Slovenke ves čas govorimo, da smo majhni_e, obstaja velika verjetnost, da vse škatole in govorice že poznate. Če niste prepričane_i, vprašajte dobredno kogarkoli, ki je med Slovenkami in Slovenci preživel vsaj en mesec, za sladokuske_ce pa predlagam zgodovinske »trače«, torej govorice o tistih, ki jih ni več med nami. Najbolj ekskluzivne skupine, kakršna je tudi Slovenija, imajo velik nabor govoric in škandalov, ne samo o aktualnih, temveč tudi o nekdanjih članicah in članih.

SLOVENIJA MOJ DOMA

Medtem ko so škandali prihranjeni za vzdrževanje notranjega moralnega reda, so nekatere govorice zaradi vztrajnega ponavljanja in posploševanja pripomogle k utrjevanju tega, kar prebivalci in prebivalke Slovenije govorimo in mislimo o sebi. K temu je svoje prispeval še kolektivni spomin, torej spomin, ki se ne oblikuje na podlagi posameznih izkušenj, temveč s pomočjo diskurza, govoric in/ali ideološkega aparata. Kot ugotavljata Breznik in Močnik (2022), vera v to, da obstaja kolektivni spomin, deluje kot samoizpolnjujoča se prerokba, saj so med kolektivne spomine uvrščeni dogodki, za katere tiste_i, ki verjamejo, da kolektivni spomin obstaja, menijo, da bi lahko bili del kolektivnega spomina. Občasno je kolektivni spomin tudi namerno prirejen s pomočjo uradnih diskurzov, torej načinov, kako o nečem govorimo. Uradni diskurzi v Sloveniji po mnenju Breznik in Močnika sistematično uporabljajo strategijo kombiniranja kolektivnega spomina in kolektivne amnezije, ko začetek Slovenije postavljajo v leto 1991, pri tem pa izključujejo vzpostavitev Slovenije kot države med drugo svetovno vojno, delno zaradi njene povezave s socializmom, delno zaradi njene povezave s povojnimi poboji. Slovenija se, očiščena zgodovinske navlake, predvsem pa jugonostalgije, pojavi na zemljevidu Srednje Evrope leta 1991, z obljudbo, da bo kmalu postala druga Švica (še dobro, da sta se predstave *Slovenija šteje* lotili_a prav Švicarki_ja).

Današnja samoumevnost Slovenije, nastale leta 1991, ki je utemeljena na turističnih sloganih (*Na sončni strani Alpe*), propagandnih kampanjah (*Slovenija, moja dežela*) in političnih obljubah (*Slovenija bo naslednja Švica*), se je gradila bolj ali manj načrtno in z jasnimi nameni. Da bi Slovenijo ločile_i od nekdanje skupne države, ji začrtale_i smer proti Evropi in Zahodu ter je postavile_i v Srednjo Evropo, stran od »divjega Balkana«. Alternativna gibanja osemdesetih let so jo za srednji razred v mestih konceptualizirala kot kulturno napredno, kritično do totalitarizmov, »partijskega enoumja« ter domačijskih šeg in običajev. Vse, kar je skupnostnega, je za ovce, v središče so postavila (kul) posameznico_ka, individualistko_a in zmerno_ega potrošnico_ka v večni cinični držbi do vsega, kar se je zgodilo pred njenim_govim prihodom. Slovenija je politični projekt ali, kot v študiji o slovenskih turističnih sloganih ugotavlja Poljanec-Borič, tudi turistični, saj so bili turistični slogani, od *Slovenija, moja dežela* naprej, uporabljeni kot sredstvo za promocijo neodvisnosti, še preden je bila ta politična agenda sprejeta znotraj jugoslovanskega političnega prostora.

Slovenija se je s turističnimi slogani utemeljevala na naravnih lepotah in legi v središču Evrope, v intelektualnem izročilu pa ji je s pomočjo alternativne scene osemdesetih let prejšnjega stoletja celo za tiste najbolj cinične uspelo ustvariti podobo napredne, k Zahodu usmerjene države. Danes nekdanje_i upornice_ki in alternativke_ci vodijo javne zavode in državne institucije ter svojim izkoriščanim podrejenim z blagoslovom »kulskosti« nalagajo, naj svoje delo prodajajo pod ceno, saj gre vendarle za višje cilje: me_i soustvarjamo slovensko umetnost in kulturo. Ohranjamo posvečeni slovenski jezik, ki je danes pogoj za bivanje v Sloveniji celo za tiste, ki so sem prišli zgolj na začasno delo v gradbeništvu.

Kar imamo danes povedati o Sloveniji, močno sovpada s tem, kar imamo povedati o življenju v Evropi ali na globalnem Zahodu nasploh. Da z delom ni več mogoče zaslužiti dovolj za stanovanje, da je življenje vedno bolj podvrženo ekstremnim naravnim in političnim pojavom, da si tiste_i, ki smo trenutno delovno aktivne_i, verjetno ne bomo mogle_i privoščiti lepe starosti, da nas je večina zgolj en nesrečen dogodek stran od revščine, da je življenje krhko – tako kot iluzija o tem, da je živeti na Zahodu varno.

Sedem ljudi se znajde sredi zelo čistega, a črnega prostora, morda sredi vesolja, in se sprašuje, kaj je Slovenija. V ramena se jim prikrače neustavljiv skomig. Telo je odgovorilo samo: ne vem.

LITERATURA

Ana Bilinović Rajačić, Aleksej Kišjuhas, Marko Škoric (2020). »The Sociology of Gossip and Small Talk: A Metatheory«. *Sociología – Slovak Sociological Review*, 52 (6), 559–577. 0049–1225. Dostopno na: <https://doi.org/10.31577/sociologia.2020.52.6.23>.

Maja Breznik in Rastko Močnik (2021). »Organized memory and popular remembering: The encounter of Yugonostalgia theories with socialism«. *Memory Studies*, 15 (5), 1055–1069.

Delovna skupina za azil in Delavska svetovalnica (2021). *Poročilo: Vpliv sprememb zakona o tujcih in zakona o mednarodni zaščiti na bivanjske razmere tujih državljanov*. Dostopno na: https://drive.google.com/file/d/1kT8M4zVB7IGai42M_7xcRoMXrYnzpnt/view.

Anton Gosar (1993). »Narodnosti Slovenije – Spreminjanje etnične podobe v Srednji Evropi«. *Geographica Slovenica* 24. Ljubljana: ZRC SAZU. 33–50.

Robert Paine (1967). »What is Gossip About? An Alternative Hypothesis«. *Man*, 2 (2), 278–285. <https://doi.org/10.2307/2799493>.

Saša Poljanec-Borič (2016). »Destination Brand Management for the Support of Political Identity: The Case of Slovenia«. *Sociologija i prostor*, 54 (1 (2014)), 3–18. <https://doi.org/10.5673/sip.54.1.1>.

Statistični urad Republike Slovenije (2024). *Podatki o prebivalstvu*. Dostopno na: <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/98>.

Daniela Vono de Vilhena in Silvia Loi (2020). *Exclusion through statistical invisibility. An exploration on what can be known through publicly available datasets on irregular migration and the health status of this population in Germany*. Dostopno na: <https://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2020-009.pdf>.

Stuart Woolf (1989). »Statistics and the Modern State«. *Comparative Studies in Society and History*, 31 (3), 558–604. Cambridge University Press.

Zasuk, sindikat za ustvarjalnost in kulturo (2024). *Kdaj bo že konec vaših osemdesetih?* Dostopno na: <https://zasuk.si/2024/O2/O6/kdaj-bo-ze-konec-vasih-osemdesetih/>.

Zavarovalnica Sava je generalni pokrovitelj Slovenskega mladinskega gledališča.

NIKOLI SAMI

SAVA
ZAVAROVALNICA

Slovensko mladinsko gledališče
Vilharjeva II, 1000 Ljubljana
+386 (0)1 3004 900
info@mladinsko-gl.si
www.mladinsko.com

Svet Slovenskega mladinskega gledališča:
Semira Osmanagić – predsednica, Zvone Čadež,
Alenka Pirjevec, Katarina Stegnar, Martina Vuk

Strokovni svet Slovenskega mladinskega gledališča:
Branko Jordan – predsednik, Tatjana Ažman,
Zdenka Badovinac, Primož Bezjak, Daša Doberšek

Direktor: Tibor Mihelič Syed
Umetniški vodja: Goran Injac
Režiserja: Matjaž Pograjc, Vito Taufer
Dramaturginja: Urška Brodar
Vodja trženja in odnosov z javnostmi: Helena Grahek
Lektorica: Mateja Dermelj
Strokovni sodelavki: Tina Malič, Katarina Saje
Tehnični vodja: Dušan Kohek
Vodja koordinacije programa: Vitomir Obal
Kordinator programa: Gašper Tesner
Tajnica gledališča: Lidija Čeferin
Računovodkinja: Nataša Jug
Knjigovodkinja: Tina Matajč
Prodaja vstopnic: Gabrijela Bernot, Sanja Spahić

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Mestna občina
Ljubljana

SAVA
ZAVAROVALNICA

Predstava je nastala s podporo
Ministrstva za kulturo RS.
Ustanoviteljica Slovenskega mladinskega
gledališča je Mestna občina Ljubljana.
Generalna pokroviteljica sezone
2023/2024 je Zavarovalnica Sava.

Prodaja vstopnic

- v Prodajni galeriji
Trg francoske revolucije 5, 1000 Ljubljana
od ponedeljka do petka med 12.00 in 17.30
ob sobotah med 10.00 in 13.00
OI 425 33 12
- pri gledališki blagajni
Vilharjeva II, 1000 Ljubljana
OI 3004 902
uro pred začetkom predstave
- na spletu
www.mladinsko.com

Gledališki list

Slovenskega mladinskega gledališča

Sezona 2023/2024

Številka 4

April 2024

Izide ob vsaki premieri

Izdalo Slovensko mladinsko gledališče

Za izdajatelja Tibor Mihelič Syed

© Vse pravice pridržane

Uredništvo: Urška Brodar, Mateja Dermelj,

Helena Grahek, Goran Injac, Tina Malič,

Tibor Mihelič Syed, Katarina Saje

To številko uredila: Urška Brodar

Lektorica: Mateja Dermelj

Redaktorica: Tina Malič

Foto: Ivian Kan Mujezinović

Ilustracija: Hana Jelovšek

Oblikovna zasnova: Mina Fina, Damjan

Ilič, Ivian K. Mujezinović – Grupa Ee

Oblikovanje: Eva Bevec, Mina Fina,

Ivian K. Mujezinović – Grupa Ee

Tisk: Fotoprospekt, d. o. o.

Naklada: 600 izvodov

Brezplačna publikacija

ISSN: 2232-2019

